

ABSTRAKT

DISERTAČNÍ PRÁCE

Rekognice osob v trestním řízení

Disertační práce se podrobně věnuje **rekognici osob v trestním řízení**, která je nejen tradiční *metodou kriminalistické praktické činnosti*, ale s účinností od 1. 1. 2002 též samostatným trestněprocesním úkonem upraveným v § 104b tr. řádu jakožto jeden ze *zvláštních způsobů dokazování*. Současně je třeba reflektovat skutečnost, že kvintesencí rekognice je *psychický proces* znovupoznávání probíhající na základě komparace dříve vlastními smysly vnímané osoby (zpětně vybavené z paměťové stopy ve formě představy) s osobami aktuálně vnímanými, a to primárně s cílem individuální identifikace neboli ztotožnění. Do celého úkonu, při němž z povahy věci dochází ke střetu práv a zájmů jednotlivých osob, se dále promítá nespočet proměnných jak na straně systému trestní justice (*tzv. system variables*), tak na straně okolností trestněprávně relevantní události a osob samých (*tzv. estimator variables*). Mnohé z proměnných přitom nelze objektivně postihnout. Zahraněčí zpětné prověrky pravomocně rozhodnutých případů navíc jednoznačně prokazují značnou chybovost očitých svědectví, jež implikuje vysoké riziko usvědčení fakticky nevinných osob, dostanou-li se tyto do hledáčku orgánů činných v trestním řízení jakožto možní pachatelé.

Rekognici pro vše uvedené pojímáme jako na psychologické podstatě postavenou a pro důkazní účely trestního řízení právem formovanou kriminalistickou praktickou činnost vyznačující se mnohostí prolínajících se, ale i vzájemně kolidujících aspektů trestněprávních, gnoseologických, kriminalistických, psychologických, ústavněprávních, případně též biologicko-lékařských. To z ní činí – i přes její principiální jednoduchost – multidisciplinární a komplexní problematiku velmi náročnou a procesně křehkou z hlediska řádné realizace.

Disertační práce usiluje o ucelenou kritickou analýzu rekogničního úkonu ze všech uvedených perspektiv, čímž by ráda navázala na nadčasové dílo *Rekognice v přípravném řízení* vydané v roce 1971 Miroslavem Protivínským. Hlavním cílem je zodpovědět otázku, zda má být rekognice přes její prokázanou chybovost i nadále jedním ze zvláštních způsobů dokazování upravených trestním řádem, a pokud ano, tak v jaké konkrétní podobě. Při shledání nedostatků zákonného vymezení či aplikační praxe se tak stává cílem autora bezprostředně navazujícím přijít s konkrétními návrhy *de lege ferenda*, jimiž by mohla být rekognice precizována.

Jde-li o obsah disertační práce, tato se skládá z úvodu, jedenácti obsahových kapitol pojímajících rekognici z rozličných úhlů pohledu a závěru. V prvních třech kapitolách se nachází pojednání o historickém vývoji znovupoznávacích procedur prismatem trestního práva a kriminalistiky, deskripce rekognice *de lege lata* a možná klasifikace rekognice s uvedením jejích jednotlivých druhů. Řeč je tak i o rekognici fotografické a hlasové, včetně jejich sporných

aspektů, nebo o specifické rekognici mrtvoly a rekognici živé osoby ke zjištění skutečné totožnosti. Nejrozsáhlejší kapitola čtvrtá detailně rozebírá nejen tradiční i nově autorem vymezené kriminalisticko-taktické zásady přípravy a provedení rekognice, nýbrž i aspekty psychologické. Stranou není ponechána ani problematika vlivu dezinformací, problematika tzv. *bystander efektu* či tzv. *verbal overshadowingu*, a konečně též významné otázky možné sugestibility úkonu. Dvě následující kapitoly se pak zaměřují na dlouhou řadu sporných otázek rekognice ve světle judikatury soudů, z nichž lze zmínit kupříkladu povinnost a rozsah obviněného podrobit se rekognici, otázky nutné a žádoucí podobnosti figurantů nebo rozsáhlé otázky neodkladnosti a neopakovatelnosti rekognice. V sedmé a osmé kapitole je pozornost zaměřena na dokumentaci, prověrku a hodnocení výsledků rekognice, na vady rekognice a jejich procesní konsekvence, ale i na vnitrostátní komparaci rekognice s výsledkem a s dalšími zvláštními způsoby dokazování. Klíčovou je pak kapitola devátá s rozborem jednotlivých typů rekognice, kde je podán na zahraniční výzkumy navázaný výklad o rozdílech a zjištěné přesnosti rekognice simultánní, sekvenční, eliminační, *wildcard* rekognice, *grain size* rekognice a rekognice s nucenou volbou. Přes desátou kapitolu cílenou na mezinárodní komparaci České republiky především s pokrokovou oblastí Anglie a Walesu (ale i Itálie či USA) se přesouváme k poslední obsahové kapitole jedenácté. Zde jsou úvodem zodpovězeny tři důležité otázky, a to: 1) zda je skutečně na místě i nadále preferovat rekognici *in natura* před rekognicí fotografickou, 2) zda je rekognice prázdná vhodnou pojistkou proti chybovosti očitých svědectví, a 3) zda je žádoucí s odkazem na zahraniční zkušenosti přistoupit k realizaci rekognice v režimu tzv. *double-blind*. Ve druhé části kapitoly je přikročeno k bodovému shrnutí bezmála třiceti návrhů *de lege ferenda* a ke kritickému zhodnocení navrženého znění plánované rekodifikace trestního práva procesního z pohledu rekognice. V samém závěru práce pak lze nalézt, vedle obligátního zhodnocení vytýčených cílů, také vizi, jak by měl či mohl být rekogniční úkon v dnešní digitální době administrován za pomoci specializovaného počítačového softwaru.

Z pohledu autora je nepochybné, že rekognice, která nezřídka kdy přináší klíčové důkazy pro rozhodnutí o vině a současně při stávajícím provádění implikuje nemalé riziko justičního omylu, nutně potřebuje aktuální zpracování reflektující i psychologicko-ústavní aspekty a poznatky zahraničních výzkumů. Přitom pouze zpracování nahlížející na problematiku komplexně a multioborově může přinést kýžené a smysluplné podněty přínosné pro legislativní změny i navazující praxi. Autor se v textu nevyhýbá zodpovězení dlouhé řady sporných otázek, a to ve snaze podnítit další diskusi, která by přispěla k vyšší přesnosti a spolehlivosti rekognice.

V Praze, dne 25. června 2021,

Marek Dvořák
disertant